

WPROWADZENIE

Wstęp jest rodzajem opracowania, w którym omawia się kolejno każdą z ksiąg Starego Testamentu, skupiając się na problemach takich, jak autorstwo, datowanie oraz cel księgi.

W pracy nad tą książką brało udział pięć osób. Dr Randall C. Bailey, adiunkt V. P. Black School of Biblical Studies, Faulkner University, Montgomery w Alabamie przygotował opracowanie rozdziałów dotyczących ksiąg składających się na Pięcioksiąg oraz Księgi Daniela. Dr Dale W. Manor, adiunkt w College of Bible and Religion, Harding University Searcy, Arkansas opracował rozdziały dotyczące ksiąg historycznych – Jozuego, Sędziów, Rut, Samuela, Ksiąg Królewskich, Ezdrasza i Nehemiasza oraz Estery. Dr Manor nadzoruje także prace wykopaliskowe prowadzone w Tell Bet-Szemesz w Izraelu, tak więc rozdział wstępny dotyczący archeologii jest również jego autorstwa.

Dr Gary H. Hall, profesor Starego Testamentu i języka hebrajskiego w Lincoln Christian Seminary w Lincoln, Illinois, jest autorem rozdziałów dotyczących Proroków. Dr Walter D. Zorn, także z Lincoln Christian College and Seminary, opracował rozdziały dotyczące Księgi Psalmów, Hioba oraz Pieśni nad Pieśniami. Dr Mark J. Mangano, także z Lincoln Christian College and Seminary, opracował trzy rozdziały wstępne, Księgę Przypowieści i Kaznodziei Salomona oraz zredagował cały tom.

Treść każdego rozdziału podzielono na dziewięć części:

Bibliografia. „Pisaniu ksiąg nie ma końca” (Kz 12,12). Wielka liczba książek (i artykułów), których lista znajduje się na końcu każdego tomu, pokazuje zarówno ich ważny wkład w studia nad daną księgą biblijną, jak i stanowi dla nas przypomnienie, że każdy uczonej zawdzięcza coś innym – „Żelazo ostrzy się żelazem, a (...) swojego bliźniego wygładza człowiek” (Prz 27,17).

Tło historyczne i kulturowe. Aby zmaksymalizować nasze zrozumienie Słowa Bożego, musimy zminimalizować dystans, jaki dzieli nasz świat od świata starożytnego. Oddzielają nas od niego bariery kultury, obyczaju, języka, oraz rozległa przestrzeń czasowa. Tak więc studia dotyczące kontekstu są niezbędne dla wybudowania mostu łączącego te dwa światy. Na przykład, aby zrozumieć przesłanie któregoś z proroków, czytelnik powinien umiejscowić go w określonym czasie historii starożytnego Izraela. Musi także rozumieć, jak konkretne przesłanie prorockie odnosi się do ówczesnej sytuacji międzynarodowej. Czy na horyzoncie zaczynają majaczyć Asyryjczycy? A może to Babilończycy? Niezwykle istotne są także realia kulturowe. Na przykład, aby pojąć rolę, jaką odgrywają Eliezer (Rdz 15,2-3) i Hagar (Rdz 16) w cyklu opowieści o Abrahamie, czytelnik powinien rozumieć zwyczaje dotyczące adopcji i zastępczego macierzyństwa.

Tekst i autorstwo. Tekst masorecki Biblii hebrajskiej (Starego Testamentu) został wiernie zachowany przez masoretów (stąd nazwa), hebrajskich uczonych i pisarzy. Pomimo ich dbałości o wierność przekazu i szacunek wobec tekstu, jako Słowa Bożego, do tradycji wkrađły się pewne błędy. Kopiowanie odręczne naraża każdy tekst na usterki. Są one identyfikowane i klasyfikowane przez krytykę tekstu. Przeważnie błędy te są rezultatem niedoskonałego współdziałania pomiędzy okiem skryby, jego ręką i umysłem (i, być może, uchem). Można je zwykle wyłapać porównując dany manuskrypt hebrajski z innym manuskrytem hebrajskim (np. ze zwojami znad Morza Martwego) lub manuskrytem w innym języku. Na przykład hebrajski Stary Testament został wcześniej przetłumaczony na grekę. Tłumaczenie to znane jest pod nazwą Septuaginty (LXX). Angielskie tłumaczenia Biblii hebrajskiej odnoszą się do zagadnień krytyki tekstu (np. Iz 33,8 w NIV).¹ Jeśli problemy krytyki tekstu przybierają znaczne rozmiary, autorzy niniejszego opracowania odnoszą się do tego.

Historia interpretacji. Każda księga biblijna była różnie interpretowana. Na przykład, Księgę Jonasza odczytywano jako legendę, alegorię, parabolę lub też narrację historyczną, by wymienić kilka z sugerowanych propozycji. Studia nad historią interpretacji księgi są istotne przynajmniej z dwóch powodów. Po pierwsze, interpretator zmuszony jest do postawienia tekstowi właściwych pytań, a potem do udzielenia na nie właściwych odpowiedzi. Jeśli Księga Jonasza jest narracją historyczną, to jakie cechy łączą ją z biblijnymi pismami historycznymi (takimi jak Księgi Samuelowe czy Królewskie)? W jaki sposób interpretować poezję hebrajską? Jeśli chodzi o figurę nazywaną powszechnie paralelizmem synonimicznym, czy należy przyjąć perspektywę minimali-

¹ Jeśli chodzi o popularne polskie tłumaczenia wgląd w zagadnienia krytyki tekstu daje Biblia Tysiąclecia, np. Iz 33,6 (przyp. tłum.).

styczną, gdzie druga linijka jest jedynie dodatkiem, albo stylistyczną wariacją pierwszej, czy też maksymalistyczną, gdzie druga linijka stanowi wyjaśnienie, rozwinięcie lub wzmocnienie myśli autora? Po drugie, interpretator zdobywa świadomość tego, jak kultura może wpływać na interpretację. Czy to „duch wieku” doprowadził do alegorycznej interpretacji Pieśni nad Pieśniami? Czy ten sam duch doprowadził do odrzucenia elementu przepowiedni przyszłości w prorocत्वach? Czy duch ten poprowadził interpretatorów do przyjęcia „konserwatywnego” lub „liberalnego”, zamiast właściwego spojrzenia na tekst?

Autorzy tego wstępu badają także dowody, które pomagają odpowiedzieć na pytania o autorstwo. Księgi biblijne nie zostały zaopatrzone w strony tytułowe, które zawierałyby nazwisko autora, datę wydania i prawa autorskie. Aby odpowiedzieć na pytania o autorstwo, interpretator musi badać dowody wewnętrzne tekstu i porównywać je z tradycją zewnętrzną.

Struktura. W każdym rozdziale zamieszczony jest roboczy plan omawianej księgi biblijnej. Pomaga on prześledzić kierunek rozwoju głównej myśli księgi. Jednak plan to nie wszystko. Autor rozdziału może prześledzić przebieg narracji, przebadać wartość artystyczną testu czy też skupić się na tym, jak forma literacka przyczynia się do lepszego wyrażenia przesłania danego tekstu, jego istoty.

Gatunek. O gatunku mówimy, gdy grupa tekstów podobna jest w treści, formie, funkcji, nastroju i/lub stylu. Określenie go jest bardzo istotne dla interpretacji. Rozważmy następujący werset z 2 Krl 24,1: „Za jego czasów wyruszył Nebukadnesar, król babiloński, i Jehojakim był jego lennikiem przez okres trzech lat, potem jednak znów się zbuntował przeciwko niemu”. Czytelnik natychmiast rozpoznaje gatunek jako narrację historyczną i oczekuje od autora przekazania informacji historycznych i chronologicznych. Rozważmy inny przykład. „Każda mozolna praca przynosi zysk, lecz puste słowa powodują tylko straty” (Prz 14,23). Czytelnik zauważa, że tekst ten należy do gatunku „przysłowie”, i oczekuje, że autor przedstawi rady mędrców, dotyczące mądrego prowadzenia życia. Te dwa przykłady pokazują, że właściwe rozpoznanie gatunku wyznaczy odpowiednią strategię czytania i granice oczekiwań czytelniczych.

Tematy teologiczne. Ponieważ Biblia jest Słowem Bożym dla nas, Pismo jest skarbnicą prawd dotyczących Boga, ludzkości i naszej z Bogiem relacji. Każda księga Starego Testamentu w unikalny sposób dopełnia teologiczne widzenie świata przedstawione przez Pismo.

Związki z Nowym Testamentem. W tej części autor bada sposób, w jaki Nowy Testament korzysta ze Starego. Autorzy Nowego Testamentu mogą czynić aluzje, parafrazować lub też cytować z Pierwszego Testamentu. Mogą odnosić się do ludzi, miejsc, wydarzeń, słów, idei czy tematów. Stary Testament

wskazuje na przyszłość, na zwycięstwo, jakie odniesie Bóg w osobie Mesjasza, oraz zwycięstwo Królestwa Bożego nad wszelkimi wrogimi mocami. W Jezusie ucieleśnia się to zwycięstwo. Jego Kościół daje świadectwo o przemieniającej i zwycięskiej obecności zbawienia Bożego.

Zagadnienia specjalne. Każdy z autorów według uznania dołącza na końcu rozdziału specjalną część, poświęconą zagadnieniom, które porusza dana księga. Na przykład dr Manor zakończył swój rozdział dotyczący Ksiąg Królewskich specjalnym podrozdziałem zatytułowanym „Wiarygodność historyczna zapisów”. Dodatek ten dotyczy historycznej natury Ksiąg Królewskich.

U podłoża niniejszej książki leży kilka założeń wstępnych dotyczących Pisma. Po pierwsze, Biblia jest Słowem Boga, natchnionym przez Ducha Świętego. „Przede wszystkim to wiedźcie, że wszelkie proroctwo Pisma nie podlega dowolnemu wykładowi. Albowiem proroctwo nie przychodziło nigdy z woli ludzkiej, lecz wypowiadali je ludzie Boży, natchnieni Duchem Świętym” (2 P 1,20-21).

Po drugie, Biblia jest wiarygodna i prawdziwa. W listach pasterskich Paweł powtarza stwierdzenie: „Prawdziwa to mowa” (1 Tm 1,15; 3,1; 4,9; 2 Tm 2,11; Tt 3,8). Za taką właśnie uważamy całą Biblię, i tak też było dla Pawła. Napisał: „Całe Pismo przez Boga jest natchnione i pożyteczne do nauki, do wykrywania błędów, do poprawy, do wychowywania w sprawiedliwości, aby człowiek Boży był doskonały, do wszelkiego dobrego dzieła przygotowany” (2 Tm 3,16-17).

Po trzecie, Biblia nie jest sprzeczna. Chociaż spisywało ją w różnym czasie wielu ludzkich autorów, korzystających z różnych rodzajów literackich, to przesłanie Biblii jest spójne. Biblia przedstawia świadectwo Ojca o Synu (J 5,39) składane poprzez Ducha Świętego (1 Kor 2,6-15).

Naszym pragnieniem jest zaopatrzyć czytelnika w pomoce do studiowania Starego Testamentu, z których będzie mógł skorzystać bez względu na to, czy pracuje nad przygotowaniem lekcji biblijnej, kazania, egzaminu w seminarium, czy też chce pogłębić osobiste zrozumienie Boga.

Celem tej książki jest oddanie chwały Bogu, Jego Synowi – Jezusowi Chrystusowi i Duchowi Świętemu.

Mark Mangano
kwiecień 2005